

centar za humanu politiku
center for humane politics

godišnji izvještaj
o praćenju rada lokalne vlasti u opštini doboj za 2005. godinu

mart 2006.godina

Ovo je prvi godišnji izvještaj o praćenju rada lokalne vlasti u opštini Doboj, koji je dio projekta koga realizuje Centar za humanu politiku u periodu između lokalnih izbora 2004. i 2008. godine. Ovim izvještajem je obuhvaćen period od konstituisanja novih organa lokalne vlasti nakon oktobarskih izbora 2004. godine do kraja 2005. godine. U prvom dijelu izvještaja opisano je stanje u oblastima iz lokalne nadležnosti, koje bi se moglo dovesti u vezu sa političkom strukturom koja vrši ili je vršila vlast na opštinskom i drugim nivoima. Drugi dio izvještaja sadrži osnovne informacije i komentare o radu organa opštinske vlasti u ovom periodu. Rad načelnika opštine u ovom izvještaju analiziran je i komentarisano kroz organizaciju i rad administrativne službe, predlaganje i donošenje akata i kroz druge postupke, pojave i probleme koji imaju veze sa radom, odgovornošću i nadležnošću načelnika opštine. Rad skupštine opštine u ovom izvještaju analiziran je i komentarisano kroz prisustvo na sjednicama, diskusije i glasanje odbornika, rad skupštinskih tijela, opoziciono djelovanje i ostvarivanje funkcije najvišeg organa vlasti u opštini.

Praćenje rada lokalne vlasti i izvještaji o ovoj aktivnosti bili bi znatno kvalitetniji i potpuniji da ne postoje dva objektivna problema. Prvi problem se odnosi na pojavu da lokalna vlast krije, sprečava ili čini gotovo nemogućim da raspolažemo sa dijelom bitnih informacija za praćenje njenog rada i izradu izvještaja. Zbog opstrukcije i pokušaja da se onemogući korištenje određene dokumentacije i podataka potrebnih za izradu ovog izvještaja bili smo prinuđeni zatražiti pomoć od Ombudsmena RS, ali su izostali očekivani efekti intervencije ove institucije zbog nedostatka instrumenata ili volje da se opštinski vlastodršci natjeraju da obezbijede slobodan pristup informacijama bitnim za izradu ovog izvještaja. I ovaj slučaj svjedoči da su sloboda i pravo pristupa informacijama sa kojima raspolažu organi vlasti i druge javne institucije fiktivni, ograničeni i teško ostvarivi, kao i da zakonska regulativa u ovoj oblasti nije obezbjedila efikasno ostvarivanje ovog prava i sankcije protiv onih koji onemogućavaju slobodan pristup informacijama. Drugi problem se odnosi na činjenicu da ovaj projekat nema nikakvu finansijsku podršku i da zbog toga nije dovoljno metodološki, organizaciono, sadržajno i kadrovski razvijen.

Očekujemo da bi od realizacije ovog projekta posebnu korist mogli imati građani opštine Doboj, jer po prvi put dobijaju priliku da budu nepristrasno i potpuno informisani o radu lokalne vlasti. Ovaj projekat bi mogao biti koristan i za vladajuću lokalnu političku strukturu, ukoliko se opredijeli da uvaži dobronamjerne kritičke komentare iz ovog izvještaja i koriguje svoje ponašanje u vršenju lokalne vlasti. Nadamo se da će ovaj projekat biti od koristi za dio lokalne političke strukture od koje se očekuje ozbiljnije opoziciono djelovanje, informativne medije, predstavnike institucija međunarodne zajednice, dobojsko tužilaštvo i druge kontrolne organe.

I STANJE U OBLASTIMA IZ LOKALNE NADLEŽNOSTI

Privreda

Iako nema značajnije nadležnosti u oblasti privrede, ipak se može konstatovati da opštinska vlast u Doboju ima izražen deficit vizije, inicijative i podsticaja u ovoj oblasti. Posebna odgovornost vladajuće političke strukture u opštini za teško stanje u privredi ogleda se i u

činjenici da je većina njih pripadala političkim i poslovnim strukturama koje su u proteklih petnaest godina loše upravljali ili sistematski uništavali i pljačkali najznačajnije privredne resurse u državnom vlasništvu. Privredi opštine nažalost nisu pomogla ni dvojica Dobojlja koji su bili predsjednici Vlade RS u prethodne tri godine, a prema našem mišljenju njihov ukupan učinak bio je više odmažući za opštinu i njene građane. Na teško stanje u privredi ukazuju i podaci o broju nezaposlenih, gubicima, pokrenutim stečajnim postupcima, loše privatizovanim firmama, prestanku sa radom određenih preduzeća, otpuštenim radnicima, neisplaćenim platama i doprinosima, sudskim sporovima koji se vode po tužbama radnika i drugih povjerioca i slično. Na evidenciji Republičkog zavoda za zapošljavanje sa 31.12.2005. godine nalazi se 9.540 nezaposlenih, uz napomenu da postoji trend značajnog godišnjeg povećanja broja nezaposlenih. Takođe treba istaći da je u ovom zavodu evidentiran samo dio nezaposlenih i da je broj stvarno nezaposlenih mnogo veći na području opštine. Ukupan gubitak u privredi na području opštine za 2005. godinu iznosio je 35,4 milona KM i manji je za oko 12% u odnosu na 2004. godinu.

Industrija. U ovoj oblasti registrovana su 23 društva na području opštine, od čega su 15 bivša preduzeća u državnom vlasništvu. U ukupnoj industrijskoj proizvodnji za 2005. godinu sa 60 % učestvuju tri društva (Rudnik lignita sa 28%, «Enterijer» sa 20% i «Dalekovod» sa 12%), dok je učeće ostalih znatno skromnije (učešće privrednih subjekta po kojima je Doboj nekada bi prepoznatljiv iznosi samo 6% za Tvornicu niskonaponske opreme, po 5% za Rudnik krečnjaka i tvornicu kreča i «Trudbenik» i 3% za «Bosanku»). Treba istaći da je Rudnik lignita ostvario u 2005. godini značajno povećanje proizvodnje u odnosu na prethodnu godinu (38,8%), a porast proizvodnje imali su i Tvornica niskonaponske opreme, «Sirovinaprodukt», Rudnik krečnjaka i tvornica kreča i «Modeks». Prema našem mišljenju planirana izgradnja termoelektrane u blizini rudnika u Stanarima devastiraće očuvanu i zdravu životnu sredinu ovog kraja, kao i umanjiti njegove razvojne potencijale u oblasti poljoprivrede i turizma. U oblasti industrije došlo je do smanjenja broja zaposlenih sa 2.177 radnika u 2004. godini na 2.052 radnika u 2005. godini.

Poljoprivreda. Na teritoriji opštine postoje respektivni poljoprivredni resursi, koji se nedovoljno koriste za razvoj i zapošljavanje. Na papiru još uvijek postoji 7 predratnih zemljoradničkih zadruga, koje su odavno izgubile zadružni karakter i sposobnost da organizuju poljoprivrednu proizvodnju na vlastitom zemljištu i druge usluge. Na području opštine još nema organizovane zemljoradničke zadruge koja bi bila u funkciji interesnog organizovanja poljoprivrednih proizvođača sa ciljem unapređenja poljoprivredne proizvodnje i organizovanog plasmana tržišnog viška poljoprivrednih proizvoda. Organizovan otkup mlijeka, koji na području opštine vrše «Mlijekoprodukt» iz K. Dubice, «Natura vita» iz Blatnice i «DTD» iz Šnjegotine, obezbjeđuje dijelu poljoprivrednih proizvođača skromne i sigurne prihode od prodaje mlijeka i ohrabruje dio poljoprivrednih proizvođača da se orjentišu i investiraju u ovu proizvodnju. U opštini od 2002. godine postoji Fond za razvoj i unapređenje poljoprivrede, preko koga je do kraja 2005. godine plasirano 165.600 KM budžetskih kreditnih sredstava pod izuzetno povoljnim uslovima za 34 poljoprivredna proizvođača. Takođe treba istaći da u 2005. godini nisu angažovana sredstva u iznosu od 100.000 KM koja su bila planirana u budžetu opštine. Prema našem mišljenju ovaj fond može biti u funkciji podsticaja i razvoja poljoprivrede na području opštine, ali ovi efekti izostaju zbog relativno malih sredstava za ovu namjenu i netransparentne dodjele kreditnih sredstava.

Ostale privredne djelatnosti. Na području opštine postoje značajni saobraćajni, telekomunikacioni, elektrodistributivni i komunalni kapaciteti u potpunom ili većinskom državnom vlasništvu, od kojih dio ima regionalni, entiteski i državni značaj. Za ove djelatnosti treba istaći da imaju monopolske pozicije na tržištu, a za brži razvoj opštine posebno su značajni planirani projekti u oblasti saobraćajne infrastrukture. Takođe treba istaći da su gotovo

sva bivša državna preduzeća u oblasti građevinarstva («Radnik», «Dobojputevi» i «Niskogradnja») i trgovine («Izbor», «Omnikom», «Dobojpromet», «Bosnapromet», «Duvan» i «Poljoprema») uništena i opljačkana. U djelatnostima građevinarstva, trgovine i zanatstva sada dominiraju privredni subjekti koji su u potpunom privatnom vlasništvu. Prema našem mišljenju Doboj još uvijek nedovoljno koristi prilike da postane regionalni trgovački centar, a otvaranje modernih tržnih centara u 2005. godini može značiti da su investitori i lokalna vlast napokon prepoznali ovdašnje prednosti. U Doboju tržne centre ili slične objekte još nisu otvorile poznate inostrane firme, što ga još uvijek čini nedovoljno atraktivnim za ulogu regionalnog trgovačkog centra.

Društvene djelatnosti

U oblasti socijalne zaštite dio socijalnih potreba najugroženijih kategorija u opštini servisira Centar za socijalni rad u skladu sa pravima i dužnostima utvrđenim zakonom i raspoloživim finansijskim sredstvima. U okviru zakonskih obaveza i riješenih zahtjeva preko ovog centra pravo na stalnu novčanu pomoć u iznosu od 41 KM mjesečno ostvaruje 108 korisnika, pravo na dodatak za pomoć i njegu drugog lica u iznosu od 41 KM mjesečno ostvaruje 405 korisnika, pravo na školovanje van teritorije opštine po posebnom programu za invalidna lica ostvaruje 22 korisnika, pravo na smještaj u ustanove socijalne zaštite za invalidna lica sa smetnjama u razvoju ostvaruje 59 korisnika i pravo na jednokratnu novčanu pomoć u iznosu od 205 KM ostvarilo je 667 korisnika. Poboljšanje uslova stanovanja tražio je 41 korisnik socijalne pomoći, ali zbog nedostatka sredstava za ove namjene centar nije bio u mogućnosti da rješava ovaj problem. Planirana budžetska sredstva u 2005. godini za rad ovog centra ostala su na nivou planiranih sredstava iz prethodne godine, što prema našoj procjeni nije bilo dovoljno za izvršavanje osnovnih obaveza na nivou minimalnih potreba u oblasti socijalne zaštite. Takođe treba istaći da dio zahtjeva i potreba u oblasti socijalne zaštite još uvijek rješava načelnik opštine i boračka organizacija, pri čemu su dominantni stranački, rodbinski ili poznanički kriteriji.

U oblasti boračko-invalidske zaštite nastoji se pomoći u rješavanju ili riješiti dio problema porodica poginulih, ratnih vojnih invalida i boraca koji se odnose na stambeno zbrinjavanje, zapošljavanje i jednokratne novčane pomoći. Kod rješavanja ovih problema najčešće se ima selektivan pristup, a dominantan je stranački, poznanički i jednonacionalni kriterij kod dodjele pomoći ili rješavanja zahtjeva. Nažalost, obistinila su se naša predviđanja da će izgradnja stambene zgrade sa stanovima po povoljnim cijenama za ove kategorije biti još jedna od kriminalnih afera, koju je kreirala lokalna vlast. Posebno su zapostavljena djeca poginulih, koja nisu obuhvaćena stipendiranjem za školovanje i drugim oblicima pomoći iz budžeta opštine. Iako se stvara privid da se rješavaju problemi ove kategorije stanovništva, nadležni opštinski organi još nemaju relevantne podatke o njihovom stvarnom socijalnom stanju, koje je izuzetno teško i koje neće biti značajnije promijenjeno sve dok bude postojala ovakva nepravična i selektivna politika na entitetskom i opštinskom nivou. Na izuzetno teško stanje u ovoj oblasti ukazuju i podaci iz evidencije Republičkog zavoda za zapošljavanje, prema kojim je sa 31.12. 2005. godine bilo nezaposleno 280 članova porodica poginulih boraca, 349 ratnih vojnih invalida i 1.606 učesnika rata.

U oblasti kulture i sporta opština finansijski podržava najveći dio organizacija i aktivnosti. Zbog nepostojanja sistemskih rješenja i ignorisanja ovih djelatnosti od strane entiteta i države, budžetska sredstva koja izdvaja opština nisu dovoljna za njihov normalan rad. U oblasti kulture opština najviše sredstava izdvaja za finansiranje troškova i aktivnosti Centra za kulturu i obrazovanje, dok za Narodnu biblioteku i Regionalni muzej obezbjeđuje budžetska sredstva za

finansiranje materijalnih troškova. Osim toga, opština izdvaja budžetska sredstva za intervencije i učešće u rekonstrukciji objekata u oblasti kulture, ali se ova sredstva koriste netransparentno i bez jasnih kriterija. Prema našem mišljenju djelatnost Centra za kulturu i obrazovanje još uvijek nije na nivou očekivane uloge i uloženi budžetskih sredstava. Kulturni program ovog centra je još uvijek dominantno jednonacionalan i tezgaroški, iz ovog centra nedovoljno se podržava lokalna amaterska kultura, prostor za pozorište još uvijek se koristi kao kafić i nema pokušaja da se zapuštena kino sala uredi i učini višenamjenskom. U oblasti sporta opština izdvaja nedovoljna budžetska sredstva, a njihova raspodjela je nepravična i nesigurna. Većina sportskih klubova našla se u izuzetno teškoj situaciji kada je načelnik opštine njihova planirana sredstva preusmjerio prema dva ili tri kluba, koji su miljenici lokalne vlasti. Značajna budžetska i druga sredstva dodjeljuju se klubovima koji se rasipnički ponašaju i troše velika sredstva, bez opravdanja na igrače koje su doveli sa strane. Grad još nema odgovarajuću sportsku dvoranu, a ona uz srednjoškolski centar djeluje zapušteno i ne ispunjava sve potrebne uslove za takmičenje rukometnih i drugih klubova (u sanaciju ove dvorane uložena su više puta značajnija budžetska sredstva, a samo zadnji put je za izgradnju novog krova, koji i dalje prokišnjava, plaćeno oko 100.000 KM). Budžetska sredstva za rekonstrukciju sportskih objekata za 2005. godinu uglavnom su utrošena za plaćanje troškova koji su nastali u izbornoj 2004. godini i koji se odnose na asfaltiranje sportskih poligona u seoskim naseljima. Prema našem mišljenju neopravdano velika budžetska i druga sredstva se troše za organizaciju tradicionalnog rukometnog turnira u Doboju, od koga za sada najviše lične koristi ima grupa ljudi koja učestvuje u njegovoj organizaciji.

U oblasti informisanja stanje je vjerovatno još teže nego u drugim oblastima. U proteklih deset godina ovdje nije ni bilo namjere da se podrže i izgrade profesionalne lokalne institucije informisanja, već je vladajuća politička struktura uvijek htjela i uglavnom uspijevala da informativne medije i novinare drži pod kontrolom. Pod apsolutnom kontrolom načelnika opštine i njegove političke strukture su Televizija Doboje, Radio Doboje, Svitanje i novinari koji rade kao dopisnici za televizije BN i K3. Rad Televizije Doboje i Radio Doboja gotovo isključivo zavisi od finansijske podrške iz budžeta opštine, a podrška ostalim kontrolisanim medijima obezbjeđuje se posebnim ugovorima o saradnji, zapošljavanjem novinara i drugim finansijskim aranžmanima. Prema našem mišljenju drugoj grupi nekontrolisanih i djelimično ili povremeno kontrolisanih medija pripadaju ATV, Radio ZOS, Nezavisne novine, Večernje novosti i Fokus. Novinari koji rade kao dopisnici za ove medije iz Doboja bili su posebno aktivni u drugoj polovini 2005. godine, kada su počeli angažovanije i slobodnije izvještavati ili pisati o temama koje kompromituju vlast i koje pripadaju tamnoj strani dobojske stvarnosti. Ovaj centar je davao podršku i ohrabrivao dobojske novinare na putu slobode, nezavisnosti i profesionalizma, ali još uvijek treba računati sa posrtanjima na ovom putu, koja mogu izazvati finansijski aranžmani načelnika opštine sa «gazdama» informativnih medija, pritisci, prijetnje, strah i slično. Takođe moramo konstatovati da RTRS i drugi emiteri javnog televizijskog servisa nedovoljno medijski pokrivaju područje opštine i ne izvršavaju svoju obavezu potpunog i objektivnog informisanja građana koji plaćaju ove usluge. Ovdje treba istaći i činjenicu da Doboje pripada manjoj grupi opština u BiH koje još uvijek nemaju svoju internet stranicu, sa koje bi građani i drugi zainteresovani mogli dobiti osnovne informacije o radu opštinske vlasti.

U oblasti ostalih društvenih djelatnosti opština je u skladu sa svojom nadležnošću obezbjeđivala minimalna budžetska sredstva i druge uslove za djelatnosti obrazovanja, zdravstva, informisanja, mjesnih zajednica i nevladinog sektora. Dominantna nadležnost entiteta u oblasti obrazovanja i zdravstva, ostavila je opštini manji dio obaveza koje je ona uglavnom izvršavala. Opština je izvršavala zakonsku obavezu finansiranja materijalnih troškova šest srednjih škola, preventivne zdravstvene zaštite za neosigurana lica i troškova mrtvozorstva, kao i obezbjeđenje budžetskih sredstava za učešće u finansiranju Više tehničke škole i Doma

učenika, učešće u sanaciji i izgradnji školskih objekata i zdravstvenih ambulanti i intervencije u oblasti obrazovanja, koje nemaju karakter zakonske obaveze. Opština takođe obezbjeđuje budžetsko finansiranje većeg dijela troškova Dječijeg obdaništa (oko 65%). Godišnji izvještaji, koje opštini podnose Dječije obdanište i drugi budžetski korisnici, ne sadrže odgovarajući finansijski izvještaj iz kojeg bi bila vidljiva opravdanost budžetskog finansiranja. Budžetsko finansiranje materijalnih troškova mjesnih zajednica je nova i dobra praksa koja se realizuje u opštini. Neprincipijelan i nepravičan odnos opštine i njenog načelnika prema nevladinom sektoru zaslužuje poseban kritički komentar. Određena udruženja i organizacije privilegovane su kod budžetskog finansiranja, tako da su za boračku organizaciju predviđena posebna sredstva u budžetu opštine, koja iznose koliko i sredstva za sva druga udruženja i organizacije.

Komunalne djelatnosti

U oblasti zajedničke komunalne potrošnje stanje održavanja i obnavljanja komunalnih objekata nije zadovoljavajuće. Zapuštenost objekata zajedničke komunalne potrošnje već duže vrijeme ozbiljno narušava urbani izgled grada. U budžetu opštine nisu bila planirana i obezbjeđena sredstva za visok nivo održavanja i obnavljanja objekata zajedničke komunalne potrošnje, ali se i sa raspoloživim sredstvima može obezbijediti znatno bolje stanje u ovoj oblasti. Osim nedovoljno planiranih i obezbjeđenih budžetskih sredstava za ovu namjenu, uočljivi su ozbiljniji planski, organizacioni i kadrovski nedostaci kod opštinske administrativne službe u vršenju ovih poslova. Takođe treba istaći da je kod održavanja i obnavljanja objekata zajedničke komunalne potrošnje nešto veća pažnja posvećena užem centru grada, a da su pojedini dijelovi grada neopravdano zapostavljeni ili gotovo zaboravljeni. Čišćenje javnih površina, odvoz smeća i održavanje zelenih površina nije bilo zadovoljavajuće. Javne površine se čiste neredovno i nedovoljno kvalitetno. Odvoz smeća nije najredovniji, a često se u određene dane i na određenim mjestima mogu vidjeti prepuni kontejneri kraj kojih ima mnogo razbacanog smeća. Košenje travnjaka i održavanje površina sa ukrasnim rastinjem nije redovno. Na pojedinim lokacijama trava se uopšte ne kosi ili se pokosi jednom godišnje. U gradu je uklonjeno manje od 10% ambrozije, iako je postojala odluka i naredba o njenom uklanjanju. Posebno su zapuštene ulice i druge asfaltirane površine zbog neredovnog i nedovoljnog održavanja. Gotovo sve asfaltirane ulice i druge površine trebale su već poodavno biti presvučene novim slojem asfalta ili ozbiljnije rekonstruisane. Stanje saobraćajne signalizacije u gradu nije zadovoljavajuće. Semafora signalizacija urađena je prije gotovo 30 godina u glavnoj ulici i na još jednoj raskrsnici, što je manje od 10% u odnosu na stvarne potrebe u gradu. Zastarjela tehnologija i loše održavanje izazivaju česte kvarove na semaforskoj signalizaciji. Horizontalna signalizacija se obnavlja jednom godišnje i kvalitetom može zadovoljavati potrebe samo nekoliko mjeseci. Svakodnevni saobraćajni kaos u gradu izazvan je nedovoljnim brojem saobraćajnica, neprilagođenim režimom saobraćaja i nedostatkom parking prostora. Povremene akcije na sprečavanju nepropisnog parkiranja uklanjanjem automobila pomoću «pauka» su simbolične i bez ikakvog efekta, jer je u gradu svakodnevno nepropisno parkirano više stotina automobila. Postojeće rješenje, kojim su dijelovi ulica pretvoreni u parking prostore i ustupanje naplate parkinga firmi koja zapošljava nekoliko lica, je jedno od mnogih loših i štetnih rješenja opštinske vlasti u gradu Doboju. Izgradnjom novih parking prostora i uređenim sistemom naplate putem automata opština bi mogla obezbijediti godišnje oko 300.000 KM budžetskih prihoda. Stanje objekata za javnu rasvjetu uglavnom je zadovoljavajuće, uz napomenu da potrošnja električne energije nije dovoljno racionalna. Objekti za odvodnju atmosferskih voda ne zadovoljavaju potrebe grada u uslovima većih padavina i topljenja snijega.

U oblasti individualne komunalne potrošnje stanje je nešto bolje, nego u oblasti zajedničke komunalne potrošnje. U snabdijevanju vodom iz gradskog vodovoda prisutni su određeni problemi, kao što su problematičan kvalitet i manjak vode u višim zonama grada za vrijeme

sušnih perioda i niskog vodostaja rijeke Bosne. Nezakonito i nekontrolisano priključivanje bespravno sagrađenih objekata u gradu i objekata u prigradskim naseljima čini problem manjka vode još izraženijim. Grijanje grada iz gradske toplane uglavnom dobro funkcioniše, a previsoka cijena grijanja poslovnog prostora bila je razlog da značajan dio korisnika grijanja prestane koristiti ove usluge. Prisutni su problemi u upravljanju grobljima, a novo groblje nije uređeno i opremljeno u skladu sa projektovanim rješenjima i urbanim standardima. Gradska pijaca djeluje zapušteno, a zbog lošeg upravljanja, privatnog interesa i nedostatka odgovarajućeg uticaja opštinske vlasti odustalo se od uređenja ovog prostora po izuzetno kvalitetnim predratnim urbanističko projektnim rješenjima.

U oblasti rješavanja komunalne problematike na selu u proteklih nekoliko godina postignuti su rezultati koje treba respektovati. Ovdje se prije svega misli na asfaltiranje lokalnih i drugih puteva, rješavanje problema vodosnabdijevanja, izgradnju sportskih objekata i slično. Međutim, naše je mišljenje da je asfaltiranje puteva i rješavanje drugih komunalnih problema na selu bilo prvenstveno u funkciji postizanja što boljih izbornih rezultata vladajućih političkih stranaka. Asfaltiranje lokalnih puteva koji povezuju više naseljenih mjesta je nesporan prioritet i obaveza opštine, ali je sporno budžetsko finansiranje asfaltiranja seoskih priključnih puteva za nekoliko kuća. Odluke koji će putevi biti asfaltirani ili koji će drugi komunalni problemi biti rješavani na selu donošene su na osnovu subjektivnih i stranačkih kriterija, a neka predizborna obećanja i obaveze opštinska vlast još nije izvršila. Opština je za asfaltiranje puteva u 2005. godini utrošila 2.616.903 KM, uz napomenu da je većina ovih radova izvedena u izbornoj 2004. godini.

U oblasti upravljanja gradskim građevinskim zemljištem, opštinskim poslovnim prostorom i drugim lokalnim resursima nastavlja se praksa neodgovornog i štetnog rada. Gradskim građevinskim zemljištem opštinska vlast upravlja bez odgovarajuće evidencije, ovo zemljište nije valorizovano kao značajan lokalni resurs, nema kontrole naplate budžetskih obaveza po osnovu dodjele i korištenja zemljišta, toleriše se masovno bespravno korištenje zemljišta, ne razmatraju se ozbiljno ponude za pravo preče kupovine zemljišta i slično. Kod upravljanja poslovnim prostorom toleriše se neplaćanje zakupnine, pregrađivanje poslovnih prostora, izdavanje poslovnog prostora u podzakup i držanje u zakupu najatraktivnijih poslovnih prostora, koji su prije nekoliko godina dodijeljeni neposrednom pogodbom pod štetnim uslovima za opštinu. Oblast eksploatacije šljunka i dalje je bez odgovarajućeg nadzora, a godišnja šteta zbog neplaćanja budžetskih naknada za eksploataciju šljunka iznosi preko milion KM.

U oblasti građenja i prostornog uređenja nastavlja se urbana destrukcija započeta prije osam godina. U gradu je u proteklih nekoliko godina bespravno ili neplanski izgrađeno više stotina stambenih, poslovnih i privremenih objekata, a prema ovoj pojavi nadležni opštinski i drugi organi imaju stimulativan i tolerantan odnos. Nema sankcija i odgovornosti za bespravno i neplanski izgrađene objekte, kao ni za nezakonito priključivanje bespravno sagrađenih objekata na elektro, vodovodnu, kanalizacionu, telefonsku i drugu komunalnu infrastrukturu. Urbano ruglo predstavljaju i masovni bespravno ili neplanski postavljeni kiosci, nadstrešnice, dograđeni ugostiteljski i drugi objekti, ljetne bašte i drugi privremeni objekti, kao i uzurpiranje javnih površina za izlaganje robe ispred trgovačkih i sličnih objekata. Vlasnici bespravno i neplanski izgrađenih ili postavljenih objekata očekuju da će ove objekte legalizovati korupcijom odgovornih lica u opštinskoj vlasti, koji će tolerisati ovakvo stanje do njegove legalizacije. Zbog oslobađanja od plaćanja ili umanjenja određenih naknada, neažurnosti u naplati, korupcije i tolerisanja bespravne gradnje, u budžetu opštine ostalo je nenaplaćeno više desetina miliona KM koji su trebali biti upotrijebljeni za izgradnju nove ili obnovu postojeće komunalne infrastrukture i drugo uređenje grada. U proteklih osam godina prilično kvalitetna predratna prostorno-planska dokumentacija bila je nedosljedno primjenjivana, ignorisana ili drastično kršena od strane opštinske vlasti. Revizijom i godišnjim izmjenama prostorno-planske

dokumentacije napušta se dobar koncept urbanog razvoja grada, a ovaj posao je isključivo u funkciji legalizacije prethodno bespravno i neplanski izgrađenih objekata ili zadovoljavanja interesa budućih investitora. Izrada prostorno-planske dokumentacije povjerava se bez odgovarajuće procedure lokalnoj firmi, koja nema potrebne reference i koja ovaj posao radi pod uticajem korumpirane političke strukture. Najveću odgovornost za urbanu destrukciju i arhitektonski kič u Doboju imaju rukovodioci opštinskog organa za prostorno uređenje i odgovorni stručni radnici u ovom organu, koji su se na ovim položajima nalazili u proteklih deset godina. Dobojske arhitektae takođe imaju odgovornost za ovakvo stanje, jer su se učitali ili stavili u službu urbidicne političke strukture.

II RAD OPŠTINSKIH ORGANA

Načelnik opštine

Prema našem mišljenju ova opština u svojoj istoriji nije imala nesposobniju i korumpiraniju vladajuću političku strukturu od sadašnje. Nekompetentnost, nesposobnost i štetočinski rad sadašnjeg načelnika opštine i njegovih najbližih saradnika ima katastrofalne posljedice za građane ove opštine. Nekompetentnost i nesposobnost načelnika opštine ogleda se u nedostaku vizije i kapaciteta za kreaciju, rukovođenje, organizaciju, razvoj i izbor najboljih rješenja, a štetočinstvo u lošim rješenjima i organizovanom kriminalu i korupciji, zbog kojih je opština svake godine oštećena za nekoliko milona KM. Dio materijalnih sredstava koja se obezbijede organizovanom i nekažnjenom pljačkom budžetskih, privrednih i drugih lokalnih resursa koristi se za enormno bogaćenje pripadnika lokalne vladajuće političke elite, a preostali dio za finansiranje stranke i kriminalne političke strukture. Ovaj centar i nadležni organi raspolažu sa relevantnim podacima o krivično-pravnoj odgovornosti načelnika opštine i njegovih najbližih saradnika, ali sankcije su do sada izostajale zbog neefikasnosti, korumpiranosti i političke kontrolisanosti policije, tužilaštva i sudova. Hapšenja, pritvor i optužnice zbog uzimanja mita, protivzakonitog posredovanja i zloupotrebe službenog položaja najbližih saradnika načelnika opštine potvrđuju našu višegodišnju priču o kriminalizaciji ovdašnje vladajuće političke strukture. Načelnik opštine, vladajuća stranka, skupštinska većina i opzicija nemaju moralnog i političkog kapaciteta da zbog ovakvog stanja i odgovornosti podnesu ostavke, izglasaju nepovjerenje ili pokrenu postupak opoziva načelnika opštine, a čekanje novih izbora nije dobra varijanta za građane opštine. Najrealniji scenario spašavanja građana opštine od ove štetočinske vlasti je da bude utvrđena krivično-pravna odgovornost načelnika opštine i njegovih najbližih saradnika, što bi za posljedicu imalo nove izbore za načelnika opštine i odgovorniju lokalnu vlast.

Budžet opštine. Budžet opštine za 2005. godinu pravovremeno je pripremljen i usvojen u decembru 2004. godine. U odnosu na 2004. godinu planirani budžetski prihodi za 2005. godinu veći su za 18%. Nadležno odjeljenje u opštinskoj administrativnoj službi ne raspolaže sa potrebnom budžetskom evidencijom, tako da su budžetski prihodi uglavnom planirani na bazi procjene njihove naplativosti. Ovakva praksa posebno je neodgovorna u planiranju budžetskih prihoda po osnovu zakupa za opštinske poslovne prostore, komunalnu naknadu, naknadu za korištenje gradskog građevinskog zemljišta i slične prihode, jer za ove prihode postoje dosta ažurni podaci na osnovu kojih se mogu preciznije planirati ovi budžetski prihodi. Nenaplaćeni budžetski prihodi iz prethodnih godina nisu nigdje evidentirani i njihova naplata nije ni planirana u budžetu za 2005. godinu. Dio budžetskih prihoda u iznosu oko 2 milona KM još uvijek se naplaćuje preko računa jedne privatne firme, što je u suprotnosti sa zakonskim odredbama o budžetskom poslovanju. Prema našoj procjeni zbog prisutnih nedostataka i propusta u

planiranju i naplati neporeskih prihoda, budžet opštine je svake godine oštećen za nekoliko miliona KM.

Kod planiranja budžetskih rashoda prisutna je određena neuravnoteženost i nepravdičnost, koja podrazumjeva potcjenjivanje ili ignorisanje određenih potreba koje se finansiraju iz budžeta opštine. Ovo je posebno izraženo u finansiranju socijalnih potreba preko Centra za socijalni rad, jer se za finansiranje minimalnih socijalnih potreba putem ovog centra u budžetu opštine planira oko 70% sredstava u odnosu na realne potrebe. Na neozbiljnost u planiranju ukazuju i budžetski rashodi koji se odnose na uređenje gradskog građevinskog zemljišta i zajedničku komunalnu potrošnju, jer u vrijeme pripremanja i usvajanja budžeta opštine ne postoje odgovarajući godišnji programi koji treba da definišu stvarne potrebe za budžetskim sredstvima. Raspolaganje višemilionskim budžetskim sredstvima, čija namjena i korisnici nisu precizno definisani, zavisi od volje načelnika opštine, čiji su kriteriji uglavnom subjektivni, stranački, jaranski ili privatni. Tako načelnik opštine odlučuje koji će seoski put biti asfaltiran ili riješen drugi komunalni problem, kome će sportskom klubu ili drugoj organizaciji biti dodijeljena interventna pomoć, koja fizička lica će dobiti direktnu pomoć iz budžeta opštine i slično.

Načelnik opštine je i u 2005. godini nastavio sa praksom zloupotreba i neodgovornosti u raspolaganju budžetskim sredstvima. Načelnik opštine je zloupotrijebio svoj položaj kada je omogućio nezakonito odloženo plaćanje rente za gradsko građevinsko zemljište, a sporno je i angažovanje budžetskih sredstava za kupovinu 23 stana od AD «Autokomerc» (radi se o stanovima koji nisu mogli biti prodani na tržištu) i učešće u izgradnji «policijske» zgrade. Za komentarisanje i ocjenu budžetskog poslovanja bitni su nam bili podaci o javnim nabavkama i utrošku budžetskih sredstava za određene namjene, koje ni poslije višemjesečnih pokušaja nismo dobili. Sve ovo kod nas pojačava sumnju da u ovoj oblasti postoje brojne nezakonitosti, zloupotrebe i nepravilnosti, koje bi trebale biti predmet interesovanja kontrolnih i pravosudnih organa. Primjer trošenja budžetskih sredstava za rad nevladinog sektora posebno je ilustrativan, jer potvrđuje nepostojanje objektivnih i poštenih kriterija za njihovu raspodjelu. Ova sredstva su isključivo dijeljena po subjektivnim kriterijima, gdje je presudno bilo da li je neko simpatičan ili nije načelniku opštine. Načelnik opštine je bio posebno darežljiv prema udruženju novinara kome je dodijeljeno 10.400 KM, a nekim nevladinim organizacijama plaćani su i telefonski računi. Prema podacima sa kojima raspolažemo, od ukupno raspoloživih budžetskih sredstava, za rad nevladinog sektora samo je 14% upotrijebljeno namjenski. Načelnik opštine je nenamjenski dodijelio 16.350 KM ovih sredstava korisnicima koji nemaju nikakve veze sa nevladinim sektorom (MZ Osječani, MZ Ševarlije, ZZ Bukovac-Miljkovac, Sajam male privrede, Razvojni poljoprivredni konzorcij i Agro mreža). Sporna je i dodjela sredstava namijenjenih za rad nevladinog sektora određenim sportskim klubovima (6.900 KM), sokolskom društvu (9.000 KM), za opremanje poslovnih prostora (31.462 KM) i za aktivnosti boračkih, izbjegličkih i sličnih udruženja (18.744 KM), ako se zna da postoje posebne budžetske pozicije za finansiranje sporta i kulture, održavanja objekta u vlasništvu opštine i boračkih i sličnih organizacija.

Odluka o godišnjem obračunu budžeta opštine za 2004. godinu predložena je skupštini opštine na usvajanje u aprilu 2005. godine. Prema ovom obračunu ostvareni prihodi i rashodi uglavnom se kreću u granicama planiranih veličina. Naša generalna primjedba je da nije moguća ozbiljna rasprava o godišnjem budžetskom obračunu bez prethodne nezavisne i potpune revizije budžetskog poslovanja, koja u opštini do sada nije rađena. Ovaj centar i neke političke stranke su tražili od nadležne službe vanrednu i sveobuhvatnu reviziju budžetskog poslovanja opštine.

Zajednička komunalna potrošnja. Na prijedlog načelnika opštine u martu 2005. godine usvojen je godišnji program potrošnje novčanih sredstava za održavanje i obnavljanje objekata zajedničke komunalne potrošnje. Prema našem mišljenju, ovaj i slične programe potrebno je

razmatrati i usvajati zajedno sa budžetom opštine. Ovim programom za održavanje i obnavljanje objekata zajedničke komunalne potrošnje u 2005. godini predviđena su ukupna sredstva u iznosu od 1.535.000 KM, što je za 11% više nego u 2004. godini. Navedenim programom, osim ukupnih sredstava za ove namjene, definišu se i potrebna sredstva za troškove održavanja i obnavljanja pojedinačnih objekata zajedničke komunalne potrošnje. Ono što nedostaje ovom programu je tekstualni dio u kome bi bio preciznije utvrđen nivo ili kvalitet održavanja i obnavljanja objekata zajedničke komunalne potrošnje koji se želi postići ili dostići u ovoj godini, s obzirom na nezadovoljavajuće stanje i uvećana sredstva u budžetu opštine za ove namjene. Na ozbiljne nedostatke i propuste u organizaciji i vršenju poslova zajedničke komunalne potrošnje ukazuje i podatak da je za ove namjene prije deset godina planirano i trošeno pet puta manje sredstava, kao i da je stanje u ovoj oblasti tada bilo znatno bolje nego sada.

Izgradnja regionalne deponije je jedan od značajnijih projekta koji se treba realizovati u narednom periodu. U pripremnoj fazi za realizaciju ovog projekta nije dovoljno učinjeno da se pronađe odgovarajuća lokacija i da ovaj projekat postane stvarno regionalni (za sada je u opciji varijanta pokrivanja opština Doboje i Tešanj). Prema našem mišljenju planirano korištenje postojeće deponije smeća u gradskoj zoni Doboja za lokaciju regionalne deponije nije dobro rješenje.

Načelnik opštine je na inicijativu «Humanitasa» (organizacija koju je «formirala» dobojska vlast sa ciljem da preko nje reprezentuje lokalni nevladin sektor i da realizuje značajne poslove koji se finansiraju iz budžeta i donatorskih sredstava) predložio na usvajanje odluku o davanju na korištenje gradske tvrđave u Doboju. Ovom odlukom je predviđeno da se gradska tvrđava ustupi na korištenje na period od pet godina, uz obavezu korisnika da o svom trošku izvede određene radove na uređenju tvrđave i da plaća mjesečnu naknadu od 500 KM. Prema očekivanju načelnik opštine je gradsku tvrđavu ustupio na korištenje «Humanitasu», odnosno njegovoj organizaciji «Rotor». Iako je spomenutom odlukom predviđeno da se uređenje tvrđave izvrši o trošku korisnika, za ovo su već ranije bila obezbjeđena ili dogovorena međunarodna donatorska sredstva i podrška od 100.000 KM u budžetu opštine za 2006. godinu. Prema našem mišljenju gradska tvrđava je, kao najznačajniji kulturnoistorijski objekat, odavno zasluživala veću brigu, obnovu i sadržaje koji bi je učinili atraktivnom za posjetioce i turiste. Smatramo da je aranžman oko ustupanja gradske tvrđave na korištenje navedenoj organizaciji štetan i da su sve obaveze oko upravljanja i uređenja gradske tvrđave trebali preuzeti nadležni opštinski organi. Sasvim smo sigurni da je ovo jedinstven slučaj u svijetu da gradskom tvrđavom upravlja nevladina organizacija.

Uređenje gradskog građevinskog zemljišta. Na prijedlog načelnika opštine u martu 2005. godine usvojen je godišnji program uređenja građevinskog zemljišta. Ovim programom za uređenje građevinskog zemljišta u 2005. godini planirana su ukupna sredstva u iznosu od 3.230.000 KM, što je za 11% više nego u 2004. godini. Ovaj program nema odgovarajućeg sadržaja, jer osim ukupno predviđenih prihoda i rashoda, koji postoje i u budžetu opštine, sadrži samo cijenu, odnosno stvarne troškove uređenja gradskog građevinskog zemljišta koja se po zonama kreće od 35 KM/m² do 120 KM/m² (u prosjeku za gradsko područje troškovi uređenja gradskog građevinskog zemljišta iznose 96 KM/m² bruto građevinske površine). U ovom programu nema konkretno planiranih radova na uređenju gradskog građevinskog zemljišta u 2005. godini, što znači da će načelnik opštine ili načelnik nadležnog odjeljenja suvereno odlučivati za što će biti utrošeno preko tri miliona KM. Osim toga, smatramo da su ovim programom predviđeni troškovi uređenja gradskog građevinskog zemljišta niži od stvarnih ili potrebnih (u Banjaluci oni iznose 146 KM/m² za sve zone) i da je ovo još jedan od ustupaka korumpiranih lokalnih političara građevinskom lobiju, koji prouzrokuje godišnji gubitak od najmanje milion KM.

Prema podacima dobijenim od Odjeljenja za finansije za uređenje gradskog građevinskog zemljišta utrošeno je 2.720.931 KM u 2005. godini. Ovi podaci dokazuju da je u uređenju gradskog građevinskog zemljišta, osim odsustva planskog koncepta, bilo zloupotreba i štetnih poslova za opštinu. Za uređenje zemljišta za potrebe tržnog centra «BMD» utrošeno je 558.546 KM, «policijsku» zgradu u K. Dragutina 337.767 KM, objekta «Trebavka» 272.281 KM, objekta «Tanja i Veljka» 189.514 KM i toplovoda za Bare 243.360 KM. Od sredstava namijenjenih za uređenje gradskog građevinskog zemljišta plaćeno je na ime naknade za ugovorene usluge «Doboinvestu» 91.808 KM, za eksproprijaciju zemljišta 94.401 KM i za nadzor 10.637 KM. Prva ozbiljnija zloupotreba u raspolaganju ovim sredstvima učinjena je kada je izvršen povrat sredstava boračkoj organizaciji u iznosu od 580.975,50 KM. Ovdje se najvjerovatnije radi o sredstvima koja su u 2004. godini uplaćivali kupci stanova u «boračkoj» zgradi i koja je načelnik opštine koristio za svoju predizbornu kampanju na proteklim lokalnim izborima. Izgradnja toplovoda prema prigradskom naselju Bare bilo je predizborno obećanje, ali je pitanje da li je to trebalo finansirati budžetskim sredstvima opštine ili sredstvima Gradske toplane i koliko je ovo prioritet u odnosu na druge potrebe u gradu. Prema našem mišljenju većina faktura je «naduvana», finansirani su radovi vanjskog uređenja oko objekta koji su obaveza investitora i drugi radovi koji nemaju veze sa uređenjem gradskog građevinskog zemljišta. Tako je sve radove na uređenju građevinskog zemljišta za izgradnju «Trebavke» izvodio «Autokomerc», koji je istovremeno investitor i izvođač radova na ovom objektu, a ukupni troškovi uređenja zemljišta za ovoj objekat su previsoki s obzirom na njegovu lokaciju i već ranije izgrađenu komunalnu infrastrukturu. Vjerovatno su najviše «naduvani» troškovi uređenja građevinskog zemljišta za «policijsku» zgradu u K. Dragutina, pri čemu su samo radovi na izgradnji elektroinfrastrukture, koje je izvela «Energotehnika», plaćeni 278.753 KM. Da su plaćane «naduvane» fakture ili obračunate manje naknade, pokazuju i podaci o obračunatoj i naplaćenju naknadi za uređenje gradskog građevinskog zemljišta i troškovima uređenja za pojedinačne objekte: za «policijsku» zgradu u K. Dragutina obračunato je 202.572 KM, a za uređenje je plaćeno 337.767 KM i za tržni centar «BMD» obračunato je 329.462 KM, a za uređenje je plaćeno 558.546 KM. Za tržni centar «BMD» obračunata je i naplaćena manja naknada za uređenje gradskog građevinskog zemljišta u odnosu na propisanu (obračunata manja površina objekta od stvarne, obračun izvršen po manjim troškovima od stvarnih i izvršeno umanjenje obračuna za 18 %, iako je o trošku opštine naknadno izgrađena komunalna infrastruktura). Poseban problem predstavlja kvalitet izvedenih radova na uređenju građevinskog zemljišta, za što je posebno ilustrativan primjer tržnog centra «BMD». Za izgradnju priključne ulice do ovog tržnog centra plaćeno je 407.586,86 KM izvođaču radova «MG Mind» iz Mrkonjić Grada (firma koja je u Doboju kupila robnu kuću «Izbor» i dobila atraktivan opštinski poslovni prostor, a poslovanje ove firme dovodi se u vezu sa pojedincima iz vrha vlasti RS koji pripadaju istoj političkoj opciji, kao i načelnik opštine), a poslije nekoliko mjeseci pojavile su su rupe i druga oštećenja zbog nekvalitetno ugrađenog asfalta. Takođe je zanimljivo da je nadzor nad nekvalitetno izvedenim radovima u ovoj ulici vršio radnik opštinske administrativne službe kome je, osim redovne plate, plaćeno 3.423,60 KM (zanimljivo je da ovaj radnik u proteklih nekoliko godina učestvuje u štetnim poslovima za opštinu koji se odnose na izradu tenderske dokumentacije, odabir izvođača, nadzor i ovjeru izvedenih radova). Prema našem mišljenju višegodišnja praksa uređenja gradskog građevinskog zemljišta bez odgovarajućeg plana i bez uzimanja u obzir potreba za uređenjem šireg prostora, nanosi ogromnu finansijsku i drugu štetu opštini.

Upravljanje gradskim građevinskim zemljištem. Prema podacima sa kojima raspolažemo u ovom periodu izvršena je dodjela neizgrađenog gradskog građevinskog zemljišta opštinskoj organizaciji Crvenog krsta (1.661 m²), «Termogradingu» iz Gacka (4.950 m² po cijeni 31 KM/m²) i «Građ-prometu» (3.578 m² po cijeni 14 KM/m²). Za 3.572 m² gradskog građevinskog zemljišta u najužem centru grada «Građ-promet» je u budžet opštine uplatio samo 50.092 KM,

što je manje od tržišne cijene u selu Velika Bukovica. Spornu i štetnu dodjelu gradskog građevinskog zemljišta «Građ-prometu» načelnik opštine pravda potrebom gradnje prostora za dječije obdanište, a gradnju novog obdaništa, koje će biti finansirano budžetskim sredstvima, načelnik opštine najavljuje i na lokaciji koja je pod štetnim uslovima zamijenjena za najmanje deset puta vredniju lokaciju u najužem centru grada, na kojoj se gradi objekat «Trebavka». Da je gradnja obdaništa samo dobar razlog za pravdanje štetnih i kriminalnih poslova, dokazuju i dosadašnji godišnji izvještaji o radu Dječijeg obdaništa u kojim se nije isticao problem nedostatka prostora (u ovom trenutku potrebe grada za smještajem u obdanište su 300 do 350 djece, a ove potrebe u potpunosti zadovoljavaju postojeći objekti i raspoloživi prostor Dječijeg obdaništa). Sporna je i dodjela zemljišta Opštinskoj organizaciji Crvenog krsta, koja na njemu želi graditi objekat sa stanovima za tržište, što je problematično i sa aspekta djelatnosti ove društvene organizacije. Prema našem mišljenju nastavljena je praksa štetnog upravljanja i dodjele neizgrađenog zemljišta, jer je izvršena dodjela zemljišta bila netransparentna i štetna, nema uobičajene planske dodjele parcela kao u drugim gradovima, veličina parcele nije utvrđena na osnovu odgovarajućeg plana parcelacije, nije bilo stvarnog nadmetanja prilikom dodjele zemljišta, zemljište je dodijeljeno po cijeni koja je nekoliko puta manja od tržišne i izvršen je manji obračun naknada prilikom dodjele zemljišta. U ovom periodu bilo je više ponuda opštini po pravu preče kupovine neizgrađenog gradskog zemljišta, ali su ove ponude neozbiljno razmatrane i procjenjivane. Među ponudama, koje nisu prihvaćene, bilo je i onih koje su izuzetno povoljne za opštinu, tako da ne treba isključiti mogućnost postojanja štetnog dogovora između predstavnika opštine i ponuđača ili budućeg kupca zemljišta da se povoljne ponude ne prihvate od strane opštine. Prema Zakonu o građevinskom zemljištu opština je bila obavezna izvršiti reviziju građevinskog zemljišta koje je izbjeglim i raseljenim licima dodijeljeno bez naknada. U opštini ova aktivnost nije završena, iako su zakonski rokovi davno istekli, a samo po ovom osnovu opština ima pravo na povrat veće površine građevinskog zemljišta ili naplate nenaplaćenih budžetskih naknada u iznosu od nekoliko miliona KM.

Upravljanje opštinskim poslovnim prostorom. Načelnik opštine je nastavio višegodišnju štetnu praksu produžavanja ugovora o zakupu za opštinske poslovne prostore, koji su u prije nekoliko godina dati u zakup neposrednom pogodbom pod netržišnim uslovima. U 2005. godini načelnik opštine je dodjeljivao opštinske poslovne prostore neposrednom pogodbom zakupcima koji ne plaćaju zakupninu, što je apsolutno štetan posao za opštinu. Nekoliko tržišno atraktivnih opštinskih poslovnih prostora dato je u zakup bez obaveze plaćanja zakupnine političkim strankama, sportskim klubovima i drugim korisnicima, iako bi se ovaj problem mogao povoljnije riješiti dodjelom neatraktivnih prostora, grupisanjem korisnika i racionalizacijom korištenja prostora. Takođe smatramo da je štetna i zakonski sporna odluka o otpisivanju više od 70.000 KM dugovanja budžetu opštine po osnovu zakupa za određene korisnike opštinskih poslovnih prostora. Ovakva odluka načelnika opštine ima i koruptivan karakter, posebno u odnosu na određene političke stranke kojima se obezbjeđuje besplatno korištenje opštinskog poslovnog prostora. Prema našem mišljenju, zbog neodgovornog i neekonomičnog upravljanja opštinskim poslovnim prostorom opština godišnje izgubi blizu milion KM budžetskih prihoda.

Prostorno planiranje i građenje. Načelnik opštine je na prvoj konstitutivnoj sjednici skupštine opštine u decembru 2004. godine predložio na usvajanje nezavršenu reviziju regulacionog plana «Centar». U odnosu na prvobitnu varijantu revizije ovog plana, koja je prilikom javne rasprave u prvoj polovini 2004. godine bila predmet žestoke kritike stručnjaka, odbornika i javnosti, usvojena verzija revizije ovog plana nije doživjela značajnije promjene. Na izradi revizije ovog plana bilo je angažovano kompromitovano stručno lice iz jedne lokalne firme, koje je imalo zadatak da degradira dobar koncept i rješenja ovog plana iz 1989. godine, tako što će legalizovati gotovo sve bespravno ili neplanski izgrađene objekte i obezbijediti nove tržišno atraktivne lokacije za poznate investitore na već preizgrađenom užem gradskom području. Uz

sve ovo, nadležno opštinsko odjeljenje za prostorno uređenje, koje je trebalo rukovoditi ovim poslom, na dan prije usvajanja nije bilo konsultovano i nije imalo uvida u predložena rješenja u reviziji ovog plana. U 2005. godini izvršene su i izmjene regulacionog plana «Donji grad», čija je revizija izvršena prije nešto više od godinu dana, kojom se omogućava povećanje spratnosti «boračke» zgrade za tri sprata. Izmjene ovog regulacionog plana nisu izvršene po postupku za njegovo donošenje. U 2005. godini donešena je odluka o pristupanju izradi urbanističkog projekta za glavnu ulicu u gradu. Takođe je pokrenuta inicijativa za izmjenu planske dokumentacije sa ciljem da se na prostoru gradske pijace izgradi parking prostor za potrebe objekta u kome je smješten tržni centar «Tropik». Izgradnjom navedenog parking prostora biće zadovoljeni interesi kupca «Izborove» robne kuće, «Autokomerca» i korumpiranih lokalnih vlastodržaca, a ugroženi interesi grada za dobrim urbanim rješenjima, koja bi između ostalog trebala obezbjediti saobraćajno rasterećenje užeg centra grada. Smatramo da se ovakvim godišnjim izmjenama regulacionih planova gubi svaki smisao dugoročnog prostornog planiranja, obezvrjeđuju prostorno planski akti sa dobrim rješenjima i ozbiljno narušavaju urbanistički i arhitektonski standardi.

U proteklih nekoliko godina u gradu je bespravno ili neplanski izgrađeno više stotina objekata. Nekoliko objekata za kolektivno stanovanje («Radnik» i «Comp-mat») izgrađeni su i useljeni bez odobrenja za građenje, a poslovni kompleks objekata «Džungle» sa bazenima i diskotekom koristi se više godina bez izvršenog tehničkog prijema i odobrenja za upotrebu. Umjesto da nadležna opštinska inspekcija zabrani upotrebu ovih objekata, načelnik opštine je formirao komisiju za utvrđivanje stanja u vezi sa kompleksom objekata «Džungla». Prema našoj procjeni načelnik opštine nastavlja sa praksom svojih prethodnika, koji su učinili više nezakonitosti u vezi sa dodjelom zemljišta i izgradnjom objekata «Džungle», zbog čega je budžet opštine oštećen za oko dva miliona KM. Nadležno opštinsko odjeljenje i dalje izdaje saglasnosti i odobrenja za građenje, iako nisu ispunjeni svi potrebni planski i zakonski uslovi. Saglasnost za izgradnju tržnog centra «BMD» izdata je na osnovu «stručnog» mišljenja i nije u skladu sa urbanističkim planom, kojim je ova lokacija bila predviđena za kolektivno stanovanje. Prema našem mišljenju načelnik opštine i nadležna opštinska inspekcija ne žele da spriječe i sankcionišu bespravnu i neplansku gradnju u gradu. Da je ovo tačno potvrđuje i slučaj bespravne i neplanske gradnje objekta «Trebavka» u najužem centru grada, kao i bespravna dogradnja objekta privatizovane «Izborove» robne kuće («Tropik»), za koju nisu pribavljene potrebne saglasnosti i plaćene budžetske naknade.

Na prijedlog načelnika opštine krajem 2005. godine donesena je odluka o statusu bespravno izgrađenih građevina. Od opravdane kritike odbornika iz opozicije, štetna rješenja u ovoj odluci branio je potpredsjednik skupštine opštine, koji je učestvovao u kreiranju ove odluke. Prema našem mišljenju nezakonita je odredba odluke koja predviđa prilikom legalizacije bespravno sagrađenih objekata mogućnost plaćanja umanjene naknade za rentu i naknade za uređenje gradskog građevinskog zemljišta u iznosu od 30% od zakonom ili drugim aktom utvrđenih visina naknada. Ovakvim rješenjima u neravnopravan položaj se dovode građani i druga lica koja su savjesno izvršavala zakonsku obavezu i platila puni iznos naknada. U slučaju da se primijeni ovakva nezakonita odredba budžet opštine bi bio oštećen za više od 10 miliona KM (opštinska administracija nema podataka o broju bespravno izgrađenih objekata na gradskom građevinskom zemljištu, tako da smo iznos budžetske štete procijenili u najmanjem iznosu). Na osnovu ovakve odluke najviše bi profitirali «Radnik», «Comp-mat» i drugi investitori, koji su u prethodnih pet godina, uz tolerantan odnos opštinske administracije, bespravno izgradili više stambeno-poslovnih objekata i prodali više stotina stanova i poslovnih prostora po cijeni u kojoj su ugrađeni puni iznosi ovih naknada (plaćanjem umanjene naknada omogućava im se da zadrže za sebe dio naplaćene cijene, koja se odnosi na ove naknade).

Boračko-invalidska zaštita. U 2005. godini izrađene su četiri informacije iz oblasti boračko-invalidske zaštite. Ove informacije su trebale da stvore privid kako se u ovoj oblasti nešto ozbiljno radi u opštini, a u stvarnosti imamo izuzetno teško stanje i nedovoljnu brigu entitetske i opštinske vlasti o ovoj kategoriji stanovništva.

Od početka smo tvrdili da će izgradnja stanova u «boračkoj» zgradi biti još jedna kriminalna afera u opštini. Na početku realizacije ovog projekta, sadašnji načelnik opštine je izjavljivao kako opština želi da kroz obezbjeđenje zemljišta i oslobađanje plaćanja naknada (oko 2 milona KM) pomogne u izgradnji ove zgrade i obezbijedi stanove po nižim cijenama za najugroženije iz ove kategorije. Na namještenom tenderu načelnik opštine je odabrao «provjerenog» izvođača, koji je sa ponuđenom prosječnom cijenom od 605 KM/m² stambenog prostora i spomenutim učešćem opštine od oko 2 milona KM mogao pokriti troškove izgradnje ovih stanova. Nakon ovoga, načelnik opštine je 18. marta 2005. godine neovlašteno zaključio štetan i nepotreban ugovor o poslovno-tehničkoj saradnji sa opštinskom boračkom organizacijom, kojim je prenio određena ovlaštenja sa opštine na boračku organizaciju, preuzeo obavezu za izmjenu regulacionog plana kojim će se omogućiti povećanje spratnosti objekta i preuzeo dodatne finansijske obaveze za opštinu Doboj (uplatu 1.213.110 KM i finansiranje troškova vanjskog uređenja objekta, pripreme parcele, plaćanje komunalne takse i priključaka, plaćanje projekta, plaćanje nadzora i finansiranje drugih nedefinisanih radova i troškova). Na osnovu informacija sa kojima raspolazemo, opština će na osnovu štetnog ugovora kojeg je zaključio načelnik opštine, u izgradnju ovog objekta uložiti od pet do šest milona KM. Nadležni organi bi trebali istražiti gdje će završiti sredstva građana opštine u iznosu od tri do četiri milona KM, za koliko je prema našoj procjeni naduvana vrijednost radova na ovom objektu.

Prema spisku boračke organizacije stanove u «boračkoj» zgradi kupilo je 219 lica. Prema izjavama nekih predstavnika boračke organizacije na ovom spisku se nalazi oko 50% spornih kupaca, koji ne ispunjavaju potrebne kriterije. Među kupcima stanova su oni koji nemaju veze sa ovom kategorijom stanovništva, radnici opštinske administrativne službe, odbornici, načelnici, direktori, ljekari, dobrostojeći vlasnici privatnih firmi, lica koja već imaju jedan ili više stanova i lica iza čijih imena se krije neko drugi. Očigledno je da nisu postojali pošteni kriteriji kod određivanja prednosti za kupovinu ovih stanova i da su neki prednost dobijali korumpirajući one koji su odlučivali kome dati prednost. Naš je stav od početka bio da će kod ovakvog stambenog zbrinjavanja biti izigrani najugroženiji i najsiromašniji iz ove kategorije. Smatramo da je jedino pravično rješenje bilo da se izgradi nekoliko desetina socijalnih stanova, koji bi bili dodijeljeni na korištenje najugroženijim ili onim koji nisu sposobni da kupe stan. Ostalim iz ove kategorije trebalo je omogućiti da dobiju povoljne kredite od Fonda za stanovanje i da kupuju stanove na tržištu. Osim načelnika opštine, za ovaj kriminalan posao odgovoran je i njegov zamjenik, koji je bio predsjednik komisije za praćenje i realizaciju izgradnje stanova u ovoj zgradi. U ovom poslu dio odgovornosti ima i rukovodstvo opštinske boračke organizacije, koje je prihvatilo ulogu dežurnog krivca za sav kriminal i druge nepravilnosti kod izgradnje ovog objekta.

Obnova i povratak. Potpunim rješavanjem imovinskih prava nisu riješeni svi problemi i stvoreni uslovi za održiv povratak izbjeglih i raseljenih lica na područje opštine. Obnova porušenih ili oštećenih objekata, zaposlenje i zadovoljenje drugih potreba su još uvijek neriješeni problemi koji ograničavaju brži povratak izbjeglih i raseljenih lica na područje opštine. Opština ima problem sa nekoliko stotina izbjeglih i raseljenih lica koji nemaju uslova za povratak u Federaciju BiH ili druga područja sa kojih su izbjegla (u Domu penzionera smješteno je 445 takvih lica). U 2005. godini opština je preuzela veće obaveze u oblasti obnove i povratka, kao i započela implementaciju pet novih projekata za obnovu objekta (projekat Dutch 2005, projekat koji se finansira iz Fonda za povratak, projekat Luterskog svjetskog saveza, projekat BiH PEP 2 i projekat Ministarstva za izbjeglice i raseljena lica RS). U okviru ovih projekata podneseno je

1212 zahtjeva, a odobrena pomoć ili sredstva za obnovu 255 objekata (21%). U 2005. godini je završeno nekoliko projekata koji su započeti u prethodnoj godini (projekat SUTRA, projekat dvosmjernog povratka Doboj-Maglaj i projekat «malih donacija»). Povratak ili interes za obnovom objekata posebno je izražen u naseljima sa bošnjačkim stanovništvom, dok je povratak hrvatskog izbjeglog i raseljenog stanovništva na područje opštine još uvijek simboličan. Određeni predstavnici hrvatskog naroda prigovaraju načelniku opštine da nedovoljno pomaže povratak Hrvata, za što je posebno ilustrativan primjer hrvatskih povratnika u prigradsko naselje Makljenovac, kojima ni poslije tri godine nije obezbijeđen priključak električne energije. Može se konstatovati da ni poslije deset godina od završetka rata nisu obnovljeni svi porušeni ili oštećeni stambeni objekti, a o problemu zapošljavanja nezakonito otpuštenih radnika ili nezaposlenih iz kategorije izbjeglog i raseljenog stanovništva niko ozbiljno i ne razmišlja. U opštini je u prethodnim godinama bila razvijena praksa uzimanja mita za dodjelu pomoći povratnicima za obnovu objekta.

Odnosi sa vjerskim zajednicama. Odnosi između predstavnika opštinske vlasti i predstavnika vjerskih zajednica evoluirali su od dobrih odnosa sa predstavnicima Srpske pravoslavne crkve i neprijateljskih odnosa prema predstavnicima ostalih vjerskih zajednica u ratnom i poslijeratnom vremenu, do relativno dobrih odnosa u protekle tri godine sa predstavnicima tri najveće vjerske zajednice. Uspostavljanje i održavanje dobrih odnosa između predstavnika opštinske vlasti i predstavnika vjerskih zajednica bio bi pozitivan i demokratski čin, kada u pozadini ne bi imao prepoznatljive privatne interese. Dobri odnosi sa predstavnicima Srpske pravoslavne crkve, čiji je uticaj na vjernike birače bio vrlo bitan za osvajanje i ostajanje na vlasti u proteklih petnaest godina, očuvani su zahvaljujući spremnosti načelnika opštine da nastavi praksu gradnje crkava, kumovanja i ispunjavanja ostalih zahtjeva predstavnika ove crkve. Gradnja crkava i ostali zahtjevi finansiraju se iz osiromašenih budžetskih i privrednih resursa, a crkvena kumovanja plaćaju se u pravilu opljačkanim novcem od građana opštine. Dobri odnosi sa predstavnicima islamske zajednice bili su potrebni sadašnjem načelniku opštine za poboljšanje političkog imidža kod bošnjačke političke strukture i predstavnika međunarodne zajednice, obezbjeđenje podrške bošnjačkih glasača na lokalnim izborima 2004. godine i eventualno izbjegavanje lične ratne odgovornosti za ubistva, zatvaranja, mučenja, progone i pljačku nesrpskog stanovništva i rušenje njihovih bogomolja. Pomoć načelnika opštine u obnovi džamija, za čije rušenje snosi nespornu odgovornost, obezbjeđenje simboličnog broja funkcija za njemu podobne Bošnjake, zapošljavanje članova porodice glavnog dobojskog imama, obezbjeđenje poslova za određene firme u vlasništvu Bošnjaka i slično nemaju bitnijeg uticaja na ekonomski, socijalni i politički položaj većine Bošnjaka u opštini. Možda je postupak dobojskog katoličkog sveštenika, koji je odbio da prisustvuje božićnjem prijemu koji je organizovao načelnik opštine, dobar primjer kako trebaju da se ponašaju predstavnici vjerskih zajednica u zaštiti interesa svojih vjernika. Dobojski katolički sveštenik posebno je zamjerio načelniku opštine što nedovoljno pomaže povratak prognanih Hrvata, što nije obezbijedio zapošljavanje odgovarajućeg broja Hrvata u opštinskoj administraciji i drugim lokalnim institucijama, što nije obezbijedio vraćanje crkvenih stvari koje su odnesene u ratu iz katoličke crkve i župne kuće, što nije bio prisutan na svečanosti povodom posvete obnovljene katoličke crkve i što ga ni poslije nekoliko zahtjeva još nije primio. Ovakav odnos načelnika opštine prema predstavnicima katoličke crkve ima isključivo interesnu dimenziju, koja je zasnovana na činjenici da Hrvati, za razliku od Bošnjaka, nisu bitan politički faktor za izbore i njegovo opstajanje na vlasti.

Informisanje. Nastavljena je praksa skrivanja od javnosti načelnika opštine i značajnih informacija o radu opštinske vlasti. Iako je prije dvije godine preuzeo obavezu držanja redovnih konferencija za štampu, načelnik opštine ovu obavezu nije izvršavao u 2005. godini. Određen napredak predstavlja imenovanje službenika za odnose sa javnošću, čija su ovlaštenja i raspoloživi fond informacija značajno ograničeni. Uz znanje načelnika opštine, ovaj službenik u

radno vrijeme obavlja i poslove za potrebe službe za informisanje Srpske demokratske stranke. Za informisanje u budžetu opštine za 2005. godinu bilo je planirano ukupno 170.000 KM. Sredstva koja koristi načelnik opštine za kontrolu informisanja i medija znatno su veća, a planirana budžetska sredstva bila su korištena za finansiranje dobojske televizije, radio Doboja i prnjavorske televizije K3 za emitovanje dobojske hronike. Prema našem mišljenju, korištenje budžetskih sredstva za informisanje na način kako to radi načelnik opštine predstavlja klasičnu zloupotrebu, koju treba zakonski zabraniti ili ograničiti. Načelnik opštine finansira informativne medije koji neprofesionalno i podanički glorifikuju stanje i rad načelnika opštine, što u suštini znači da se sredstva građana u ovom slučaju koriste protiv njihovog prirodnog interesa da budu pravovremeno i objektivno informisani o stanju u opštini i radu opštinske vlasti. Takođe treba istaći da načelnik opštine i njegovi saradnici sprovode praksu otežanog, selektivnog i opstruktivnog pristupa informacijama sa kojima raspolaže opštinska vlast, što po našem mišljenju predstavlja ograničavanje zakonskog prava slobodnom pristupu informacijama.

Opštinska administracija. U opštinskoj administrativnoj službi zaposleno je 180 radnika, a stvarni broj radno angažovanih ili onih koji imaju redovna mjesečna primanja veći je od 200. U 2005. godini doneseni su nova odluka o organizaciji opštinske administrativne službe i novi pravilnik o organizaciji i sistematizaciji. Izradi navedenog pravilnika nije prethodila ozbiljna analiza, tako da je izvršeno simbolično smanjenje broja radnika i povećan broj odjeljenja. Do kraja godine nije izvršeno usklađivanje broja zaposlenih sa novom sistematizacijom radnih mjesta. Prema našem mišljenju opštinska administrativna služba ima skoro dva puta više zaposlenih od stvarno potrebnog broja radnika i najmanje dva odjeljenja više, čiji poslovi bi se mogli organizovati u okviru drugih odjeljenja. Radikalnom racionalizacijom broja radnika i smanjenjem broja odjeljenja bili bi smanjenjeni budžetski troškovi za plate, obezbjeđena veća primanja za radnike i povećana efikasnost i kvalitet rada opštinske administrativne službe.

Kod zapošljavanja u opštinskoj administrativnoj službi odlučujući kriteriji su stranačka pripadnost i zasluge, rodbinske veze i slično, a javni konkursi i «nepriistrasna» komisija su čista farsa. Tako su stranačka pripadnost i poslušnost bili isključivi kriteriji za imenovanje novih, odnosno starih načelnika opštine u opštinskoj administrativnoj službi. U opštinskoj administrativnoj službi zaposlenje su našli kandidati za načelnika opštine na prethodnim lokalnim izborima koji su svoju kandidaturu povukli i javno podržali sadašnjeg načelnika opštine, članovi porodice glavnog dobojskog imama i odbornika koji su «pojačali» skupštinsku većinu i slično. Načelnik opštine se pobrinuo da u opštinskoj administraciji zaposli preko dvadeset penzionisanih ili otpuštenih policajaca i pripadnika službe državne bezbjednosti, koji se i dalje bave policijskim i obavještajnim poslovima. Na ovaj način načelnik opštine šalje jasnu poruku podobnim pripadnicima Ministarstva unutrašnjih poslova i sličnih struktura da mogu računati na zaposlenje u opštinskoj administrativnoj službi kada ostanu bez posla ili budu penzionisani. Trenutno je u opštinskoj administrativnoj službi zaposleno 11 Bošnjaka i 4 Hrvata, što je znatno manje od potrebnog. U opštinskoj administrativnoj službi zaposlenje ne mogu naći povratnici bošnjačke i hrvatske nacionalnosti, koji su nezakonito ostali bez posla 1992. godine.

Načelnik opštine ništa ne preduzima da uredi i opremi prostor za rad opštinske administrativne službe i skupštine opštine sa njenim službama. Izuzimajući prostor šalter sale i info pulta, koji je uređen i opremljen uz pomoć međunarodnih donatorskih sredstava, i kancelarije načelnika opštine, njegovog zamjenika i načelnika odjeljenja, ostali prostor u zgradi opštine u kojem je organizovan rad administrativne službe djeluje zapušteno i neopremljeno. Većina poslova u opštinskoj administrativnoj službi obavlja se bez upotrebe računarske i informatičke tehnologije. Četiri odjeljenja smještena su izvan zgrade opštine, od čega se dva odjeljenja nalaze u zakupljenom prostoru. Opština nema uređen vlastiti prostor za održavanje sjednica skupštine opštine, tako da se sjednice održavaju u zakupljenom prostoru. Prema našem mišljenju

opštinski organi raspolažu sa viškom putničkih automobila, koji se neracionalno koriste. Posebno se rasipnički ponaša načelnik opštine, koji na korištenju ima tri skupljena službena automobila (da se odrekao kupovine samo jednog službenog automobila, načelnik opštine je mogao kupiti trideset računara za potrebe opštinske administrativne službe).

Načelnik opštine je u avgustu 2004. godine sa AD «Doboinvest» zaključio ugovor o obavljanju određenih poslova za potrebe opštine na neodređeno vrijeme, ali je ovaj ugovor već otkazao sredinom 2005. godine. U ovom slučaju radi se o nepotrebnom povjeravanju poslova, od kojih se većina može uspješno organizovati i izvršavati u opštinskoj administrativnoj službi i štetnom poslu za opštinu, jer su za obavljanje ovih poslova utvrđene previsoke naknade. Načelnik opštine takođe koristi pravne usluge za koje izdvaja značajna sredstva, iako ove poslove može uspješno obavljati putem Prvobranilaštva RS ili radnika zaposlenih u opštinskoj administraciji. Protiv opštine se vodi više sporova pred sudovima po tužbama građana i pravnih lica koje za posljedicu mogu imati višemilionsku budžetsku štetu, za koje su odgovorni načelnik opštine i njegov skupo plaćeni pravni savjetnik i advokat. Naše je mišljenje da su angažovani advokat i dobojska kancelarija javnog pravobranilaštva u više slučajeva svjesno radili protiv interesa opštine.

Nekompetentnost, neodgovornost, sporost i podaništvo su osnovne karakteristike u radu opštinske administrativne službe. U proteklih petnaest godina opštinska administrativna služba je ostala bez stručnih i iskusnih kadrova, a politika zapošljavanja podobnih i najčešće nekompetentnih kadrova nije mogla obezbijediti potrebnu kadrovsku obnovu. Prema našem mišljenju najteže stanje je u oblasti inspekcijских poslova i komunalne policije, prostornog uređenja, stambeno-komunalnih djelatnosti i finansija. Opštinska urbanističko-građevinska inspekcija je instruisana od načelnika opštine da ništa ne radi, a komunalna policija uglavnom paradira gradom u novim uniformama i automobilima, bez konkretnih učinaka i rezultata u radu.

Plate načelnika opštine, njegovog zamjenika, načelnika odjeljenja, predsjednika i potpredsjednika skupštine opštine povećavane su u 2005. godini dva puta. Smatramo da su ove plate nezaslužene i bezobrazno visoke, s obzirom na stanje u opštini i rezultate rada. Tako načelnik opštine ima veću platu od predsjednika Vlade RS i čak više od dva puta veću platu od predsjednika RS, a načelnici opštinskih odjeljenja veće plate od ministara u Vladi RS. Plata načelnika opštine veća je za čak osamnaest puta od najniže plate i za šest puta od plate radnika sa visokom stručnom spremom u opštinskoj administrativnoj službi (mjesečna plata načelnika opštine iznosi 3.300 KM, prosječna plata radnika sa VSS oko 550 KM i najniža plata oko 180 KM). Sporno je i diskreciono pravo načelnika opštine da može povećati plate pojedinih radnika opštinske administrativne službe do 80%. Ovo sporno pravo načelnik opštine je isključivo koristio za povećanje plata podobnim i stranački angažovanim radnicima, što zbog velikih razlika u platama za istu stručnu spremu, koje nemaju osnov u rezultatima rada, izaziva opravdano nezadovoljstvo drugih radnika.

Skupština opštine

Konstituisanje. Prva konstitutivna sjednica skupštine opštine održana je 03.12.2004. godine. Na ovoj sjednici izabran je predsjednik skupštine i zamjenik načelnika opštine. U nekoliko nastavaka konstitutivnih sjednica konstituisana su radna tijela, izabrani potpredsjednici skupštine, smijenjena dva predsjednika skupštine i izabran sadašnji predsjednik skupštine

opštine. Može se konstatovati da je proces konstituisanja završen na vanrednoj sjednici skupštine opštine održanoj 23.08.2005. godine, na kojoj je izabrano sadašnje rukovodstvo skupštine opštine.

Višemjesečno konstituisanje skupštine opštine ima prepoznatljivo političko, taktičko i interesno obrazloženje. Izborom prvog predsjednika skupštine opštine bila je sačuvana prethodna stabilna skupštinska većina, koju su činili Srpska demokratska stranka i Partija demokratskog progresa na opštinskom i entitetskom nivou, ali je još tada ostalo otvoreno pitanje zakonske obaveze i predizbornog obećanja načelnika opštine da se predsjednik skupštine opštine izabere iz reda bošnjačkih odbornika. Pozicija prvog predsjednika skupštine opštine postaje neodrživa kada su nastali prvi problemi u odnosima dvije vladajuće stranke na entitetskom nivou i kada je načelnik opštine obezbijedio novu skupštinsku većinu bez odbornika PDP. Smjena prvog predsjednika skupštine opštine bila je ubrzana i zbog toga što je on imao namjeru da vrati dostojanstvo i autonomiju skupštini opštine i svojoj funkciji, pri čemu je, između ostalog, otvoreno kritikovao postojanje višemjesečnog sukoba interesa kod nekoliko odbornika, jasno se zalagao protiv usvajanja određenih štetnih odluka koje je predlagao načelnik opštine i javno govorio o nezakonitom bogaćenju načelnika opštine i njegovih najbližih saradnika.

Skupština opštine je napokon dobila rukovodstvo po volji načelnika opštine, čiji je uticaj bio dominantan kod konstituisanja i rada skupštine opštine u 2005. godini. Skupština opštine u ovom sazivu je obična glasačka mašina, bez ikakvog uticaja na kreiranje politike i donošenje odluka i drugih akata, a predsjednik skupštine služi kao ukras i pratilja načelniku opštine. Praveći skupštinsku većinu i razbijajući skupštinsku opoziciju, načelnik opštine je odmah poslije održanih lokalnih izbora obećao sadašnjem predsjedniku i potpredsjedniku skupštine opštine da će biti izabrani na ove funkcije. Smatramo da su izbor drugog potpredsjednika, profesionalizacija funkcije potpredsjednika i visoke plate za predsjednika i potpredsjednike skupštine opštine nepotrebna, neracionalna i štetna rješenja. Osim što imaju funkcije i visoke plate po tom osnovu, načelnik opštine je potpredsjednicima obezbijedio i značajne prihode iz drugih izvora. Jedan od potpredsjednika skupštine opštine i dalje apsolutno kontroliše rad u odjeljenju za prostorno uređenje, a drugi potpredsjednik ima dodatna visoka primanja kao predsjednik partnerske grupe za razvoj Doboja (oko 1.500 KM mjesečno) i predsjednik komisije za javne nabavke.

Redovne sjednice. U vremenu od decembra 2004. do kraja 2005. godine održano je devet redovnih sjednica skupštine opštine. Razmatrano je ukupno 203 tačke dnevnog reda, što znači da su u prosjeku po jednoj redovnoj sjednici skupštine opštine razmatrane 23 tačke dnevnog reda. Sjednice su u prosjeku trajale 4 sata i 2 minuta, a na jednu tačku dnevnog reda utrošeno je u prosjeku 11 minuta. Skupština je razmatrala statut, 55 odluka, 4 pravilnika, 50 rješenja, 8 zaključaka, 38 planova i programa, 66 informacija i izvještaja i 16 drugih materijala. Postavljeno je 35 odborničkih pitanja, a odbornici uglavnom nisu zadovoljni sa rokovima, sadržajem odgovora i preduzetim aktivnostima na rješavanju problema na koje ukazuju ova pitanja. Na sjednicama je u prosjeku bilo prisutno 27 odbornika.

Od značajnijih materijala skupština je razmatrala statut opštine, budžete opštine za 2005. i 2006. godinu, godišnji obračun budžeta opštine za 2004. godinu, izvještaj o izvršenju budžeta za I-VI 2005. godine, izvještaj o radu načelnika opštine za 2004. godinu, reviziju regulacionog plana «Centar», odluku o izradi regulacionog plana stambeno-poslovnog kompleksa SŠC, godišnje programe u oblasti zajedničke komunalne potrošnje, uređenja gradskog građevinskog zemljišta i lokalnih puteva za 2005. i 2006. godinu, program rada skupštine opštine, odluku o statusu bespravno izgrađenih objekata, odluku o određivanju lokacije za regionalnu deponiju, informacije o izgradnji «boračke» zgrade, program rada odjeljenja za inspeksijske poslove i

izvještaj o radu odsjeka komunalne policije za I-VI 2005. godine, godišnje planove i izvještaje o poslovanju Vodovoda, Gradske toplane i Centra za socijalni rad. Od razmatranih prijedloga skupština opštine nije usvojila samo odluku o obrazovanju komisije za promjenu naziva ulica i izvještaj i plan poslovanja ODKJP «Vodovod».

Mnogi materijali koje je razmatrala i usvojila skupština opštine zaslužuju naš kritički komentar, ali mi ćemo se ovaj put zadržati samo na tri. Prvi je nepisani izvještaj o radu načelnika opštine za 2004. godinu, čija je forma i sadržaj po našem mišljenju krajnje neozbiljan. U njemu se načelnik opštine hvalisa kako se u novoj šalter sali pružaju usluge na nivou najrazvijenijih evropskih zemalja (po našem mišljenju, osim savremeno uređenog i opremljenog prostora, ništa se nije promijenilo), kako japanska vlada finansira izgradnju mosta na rijeci Bosni, kako je stvoren ambijent za inostrana i domaća ulaganja, kako će izgradnjom tržišnih centara biti poboljšan životni standard i kako se u opštini otvara perspektiva za bolji i srećniji život. Poslije ovog izvještaja niko od odbornika nije zapitao načelnika zna li on šta priča i za što je stvarno bio nadležan i odgovoran? Drugi je kodeks ponašanja izabranih predstavnika u skupštini opštine, koji je prema našem mišljenju, kao i većina drugih sličnih dokumenta, izrađen i usvojen smao da zadovolji formu. I dalje većina odbornika u skupštini opštine masovno krši principe koji su utvrđeni ovim aktom: umjesto prioriteta primjene zakona i opšteg interesa i dalje prioritet imaju bezakonje i privatni interes, umjesto nesebičnosti dominira sebičnost, umjesto zabrane caruje mito i korupcija, umjesto odgovornosti prisutna je neodgovornost i umjesto izbjegavanja postoji sukob interesa. Treći su kadrovska rješenja za upravne i nadzorne odbore u pravnim subjektima čiji je osnivač opština. Tako su u upravni odbor Doma zdravlja imenovana dva ljekara i tri člana koji su šoferi ili imaju srednje stručno obrazovanje. Kod imenovanja članova upravnih i nadzornih odbora isključivo je primjenjivan stranački kriterij, a neki od imenovanih članova imaju samo osnovno obrazovanje.

Analiza diskusija i glasanja. Na sjednicama skupštine opštine bez diskusije je usvojeno 98 prijedloga po tačkama dnevnog reda, što je 48% u odnosu na ukupan broj tačaka dnevnih redova koje su razmatrane na devet redovnih sjednica skupštine. Na sjednicama skupštine opštine u prosjeku je bila 21 diskusija odbornika. Najveći broj diskusija po sjednici imali su odbornici PDP (6), a u ukupnom broju diskusija odbornici PDP učestvuju sa 27,4%, SNSD sa 22,6%, SDS sa 21,1%, SDA sa 11,6%, grupa nezavisnih odbornika sa 11,6% i SP sa 4,2%. Uopšte nije diskutovalo 6 odbornika, a 11 odbornika je imalo manje od dvije diskusije.

Diskusije odbornika ocjenjivali smo ocjenama od 1 do 5. Ocjenu «1» dobijale su diskusije koje odlikuje odsustvo brige i odgovornosti za zastupanje opšteg interesa, nepoznavanje materije o kojoj se raspravlja, promašena tema, nekritičnost i neobjektivnost, dodvoravanje predlagaču, naručene diskusije koje imaju za cilj kompromitovanje drugog diskutanta i slično. Ocjena «5» predviđena je za diskusije sa izuzetno visokim nivoom kompetentnosti, kritičnosti, objektivnosti i odgovornosti za zastupanje opšteg interesa. Najvišu prosječnu ocjenu za diskusije imaju odbornici PDP (2,6), dok odbornici ostalih stranaka imaju niže prosječne ocjene (SNSD 2,3, SDA 1,5, SDS 1,4 i SP 1,3). Pojedinačno najvišu prosječnu ocjenu ima odbornik Siniša Marić (PDP), a slijede ga odbornici Sveto Vasiljević (nezavisni) i Velibor Ristić (SNSD). Prema našem mišljenju jedino su ova tri odbornika zaslužila relativno visoku odborničku mjesečnu naknadu (odbornička mjesečna naknada iznosi 500 KM), dok ostalih 26 odbornika svojim radom u skupštini nije zaslužilo ove naknade (ovi odbornici su građane opštine za godinu dana koštali više od 200.000 KM).

Sa velikom većinom (glasalo «za» 26 do 29 odbornika) skupština opštine je usvojila 95 prijedloga (46,8% od razmatranih prijedloga), sa komotnom većinom (glasalo «za» 20 do 25 odbornika) usvojeno je 62 prijedloga (30,5%) i sa minimalnom većinom (glasalo «za» 15 do 19

odbornika) usvojen je 31 prijedlog (15,3%). Skupština je jednoglasno usvojila 83 prijedloga (40,9% od razmatranih prijedloga). U prosjeku su na sjednicama skupštine opštine «za» glasala 24 odbornika. Skupština je jednoglasno i bez ozbiljne diskusije usvojila budžet opštine za 2005. godinu, godišnji obračun budžeta opštine za 2004. godinu, reviziju regulacionog plana «Centar», izvještaj o radu načelnika opštine, izvještaj o poslovanju TV Doboje, plan rada nadzornog odbora za kontrolu potrošnje i imovine i odluku o prespodjeli bužetskih sredstava.

Skupštinska većina. O dobojskoj skupštinskoj većini ne postoji pisani sporazum ili sličan dokumenat, ali je nesporno da SDS sa 13 odbornika ima potencijal da uvijek može obezbijediti komotnu skupštinsku većinu. Skupštinsku većinu od 23, odnosno 24 odbornika činili su, osim odbornika SDS, odbornici SPRS, 3 odbornika SNSD (nakon isključenja iz stranke ovi odbornici su promijenili status i postali nezavisni), odbornici PDP (do sredine 2005. godine), odbornici SDA i odbornik SDP. Treba konstatovati da skupštinska većina nije formirana na programskim ili koncepcijskim principima, već na osnovu potkupljivanja odbornika ili njihovih stranačkih šefova. Po našem mišljenju neprirodan i neprincipijelan dio ove skupštinske većine su odbornici SPRS (zanimljivo je da je ova stranka podražavala skupštinsku većinu i u prethodna dva mandata) i SDP, čije su političke pozicije potpuno drugačije u parlamentima entiteta i BiH. Tri odbornika SNSD «kupljena» su odmah poslije lokalnih izbora, sa ciljem da se razbije opozicija u skupštini opštine i pripremi alternativa u slučaju istupanja odbornika PDP iz skupštinske većine.

Opozicija. U skupštini opštine do sredine 2005. godine nije bilo organizovane opozicije. Tek kada su odbornici PDP prestali biti dio skupštinske većine i kada su iz SNSD isključena tri «kupljena» odbornika, pojavljuju se prvi oblici prepoznatljivog stranačkog opozicionog djelovanja u skupštini opštine. Skupštinskoj opoziciji, koja je počela djelovati od sredine 2005. godine, pripadaju odbornici PDP, SNSD i jedan nezavisni odbornik. Opozicioni potencijal u skupštini opštine mogao je biti mnogo jači i imati najmanje 14 odbornika, da nije bilo potkupljenih ili prodatih odbornika SNSD, SPRS i SDP. Prema našem mišljenju u opštini Doboje još nema ozbiljnog opozicionog djelovanja lokalnih rukovodstava političkih stranaka, a od nekoliko dobojskih poslanika u skupštinama RS i BiH, koji pripadaju ili bi trebali pripadati opoziciji, nismo čuli ni jednu javno izgovorenu kritičku riječ protiv lokalne vlasti i ovdašnjeg katastrofalnog stanja.

Skupštinska radna tijela. U skladu sa statutom skupština opštine je formirala sledeća radna tijela: mandatno-imunitetsku komisiju, komisiju za propise, komisiju za nagrade i priznanja, komisiju za zaštitu životne okoline, komisiju za vjerska pitanja, komisiju za pitanja djece, omladine, starih i iznemoglih lica i civilnih žrtava rata, komisiju za društveni nadzor i predstavke, odbor za regionalnu i međunarodnu saradnju i savjet za sport i kulturu. Komisija za propise zasijeda pred svaku sjednicu skupštine da bi razmatrala prijedlog propisa i drugih akata koji su na dnevnom redu, a ostale komisije svoj rad nisu planirale i sastaju se po potrebi. Kod imenovanja članova komisije za propise bio je dominantan stranački kriterij, tako da ova komisija nema potreban stručni kapacitet za ozbiljno razmatranje i ocjenjivanje usklađenosti akata koje donosi skupština sa zakonima i drugim aktima. Skupština je takođe imenovala komisiju za prijem službenika u administrativnu službu opštine, etički odbor za praćenje provođenja kodeksa ponašanja izabranih predstavnika u skupštinu i nadzorni odbor za kontrolu javne potrošnje i imovine u opštini. Naša je procjena da ova komisija i odbori ne izvršavaju svoju funkciju na odgovoran i profesionalan način. Prema našem mišljenju u ovim radnim tijelima nije uključeno dovoljno kompetentnih i nezavisnih članova, tako da dominiraju poslušni članovi koji pripadaju strankama iz vladajuće skupštinske većine, odbornici i radnici u opštinskoj administrativnoj službi.